

Ανάπτυξη της Αυτογνωσίας και της Δημιουργικότητας των Μαθητών του Λυκείου: Μία έρευνα – Δράση

Στόχοι και άξονες της έρευνας-δράσης

Στόχος του προγράμματος ήταν η επιμόρφωση εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε να οργανώσουν έρευνα-δράση για την προώθηση της Αυτογνωσίας και της Δημιουργικότητας των μαθητών τους, καθώς και η παραγωγή επιμορφωτικού υλικού σχετικού με το θέμα.

Οι άξονες διερεύνησης του εαυτού στους οποίους βασίστηκε η έρευνα δράση είναι:

- Πώς είμαι στο πλαίσιο της σχολικής τάξης, της οικογένειας και των φίλων, δηλαδή πώς είμαι (τι σκέφτομαι, πώς συμπεριφέρομαι και πώς αισθάνομαι) στο ρόλο του μαθητή, του παιδιού, της οικογένειας και του φίλου;
- Γιατί είμαι έτσι; Γιατί συμπεριφέρομαι ή αισθάνομαι κατά τον έναν ή τον άλλον τρόπο; Γιατί διαμόρφωσα τη μία ή την άλλη αντίληψη;
- Προς ποιες συμπεριφορές, συναισθήματα, αντιλήψεις (κίνητρα, στόχους) με οδηγεί το διαπροσωπικό πλαίσιο; Πώς αξιολογώ αυτές τις συμπεριφορές, τα συναισθήματα και τις αντιλήψεις;
- Προς ποιες συμπεριφορές, συναισθήματα, αντιλήψεις οδηγώ τους άλλους με τη συμπεριφορά μου;
- Υπάρχει τρόπος να συμβάλω στη διαμόρφωση του διαπροσωπικού πλαισίου; Πώς διαχειρίζομαι ένα πλαίσιο που δεν μπορώ να αλλάξω άμεσα;

Μέθοδος

Μέσα από τα παραπάνω ερωτήματα, επιχειρήθηκε η διερεύνηση, τόσο από τους μαθητές όσο και από τους εκπαιδευτικούς και τους συντονιστές του προγράμματος, των διαφορετικών εκδοχών του ζην, του ευ ζην και του ευ συ-ζην, ώστε να οδηγηθούν στην αυτογνωσία μέσω της δημιουργικότητας και στη δημιουργικότητα μέσω της αυτογνωσίας. Πιστεύουμε ότι, καθώς διατυπώνουμε τα ερωτήματα για τους μαθητές, απαντάμε συχνά και σε ερωτήματα για τον εαυτό μας. Καθώς διευκολύνουμε ως υποκείμενα τους μαθητές να παρατηρήσουν τον εαυτό τους, γινόμαστε και αντικείμενα αυτοπαρατήρησης. Για το λόγο αυτό, ως μέθοδος ανάπτυξης της αυτογνωσίας και της δημιουργικότητας των μαθητών, επιλέχθηκε η έρευνα-δράση, που δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να είναι ταυτόχρονα υποκείμενο και αντικείμενο έρευνας, να παρατηρεί, να δρα, να αναστοχάζεται και να δημιουργεί.

Αυτό σημαίνει ότι ο εκπαιδευτικός-ερευνητής, καθώς παρακολουθεί τις στρατηγικές δράσης του, αναστοχάζεται πάνω σ' αυτές και αν το κρίνει απαραίτητο τροποποιεί τη δράση του ανάλογα με τα νέα δεδομένα. Με αυτόν τον τρόπο, η ερευνητική διαδικασία συνεχίζεται και η κατάσταση αποσαφηνίζεται περισσότερο. Παρατηρείται, λοιπόν, μια σπειροειδής ερευνητική διαδικασία σε επάλληλους κύκλους:

σχεδιασμός – δράση και παρατήρηση – στοχασμός –
αναθεωρημένο σχέδιο – δράση και παρατήρηση – στοχασμός κ.ο.κ.

Επιμορφούμενοι – Γνωστικά αντικείμενα

Στο πρόγραμμα συμμετείχαν συνολικά 29 εκπαιδευτικοί μετά από αίτησή τους, οι οποίοι δίδασκαν σε Λύκεια της Περιφέρειας Αττικής στην Α' ή Β' τάξη τα παρακάτω μαθήματα:

- Αρχαία Ελληνική Γλώσσα & Γραμματεία
- Νέα Ελληνική Γλώσσα & Γραμματεία
- Ιστορία
- Ψυχολογία
- Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό
- Κοινωνική & Πολιτική Οργάνωση στην Αρχαία Ελλάδα
- Εισαγωγή στο Δίκαιο και τους Πολιτικούς Θεσμούς
- Αισθητική Αγωγή
- Αρχές Φιλοσοφίας
- Νεότερη Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία: Ιστορία και Κείμενα

Διεξαγωγή της έρευνας –δράσης

Σύμφωνα με τους μεθοδολογικούς σχεδιασμούς της έρευνας οι εκπαιδευτικοί χωρίστηκαν σε **ομάδες** των 4-7 ατόμων. Για την κάθε ομάδα υπήρχε ένας **συντονιστής** (εκπαιδευτικός ή ψυχολόγος). Επίσης ένας **κριτικός φίλος** είχε αναλάβει την παρατήρηση των ομάδων.

Συνολικά έγιναν 6 επιμορφωτικές συναντήσεις των ομάδων από τον Δεκέμβριο του 2006 έως τον Απρίλιο του 2007. Τόπος των συναντήσεων ήταν η Σιβιτανίδειος Σχολή.

Στην 1^η συνάντηση δόθηκε στους εκπαιδευτικούς επιμορφωτικό υλικό σχετικά:

- με τους στόχους και τους άξονες της έρευνας
- παραδείγματα βιωματικών δραστηριοτήτων ανά γνωστικό αντικείμενο

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν τόσο από τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους συντονιστές τα εξής εργαλεία:

- βιβλίο καταγραφής της δράσης
- εσχάρες καταγραφής δραστηριοτήτων
- ερωτηματολόγια
- μαγνητοφώνηση
- βιντεοσκοπήση
- φωτογραφίες

Ανοιχτή επιμορφωτική συνάντηση – Παρουσίαση της δράσης των ομάδων

Κατά την τελευταία επιμορφωτική συνάντηση στις 28 και 29 Απριλίου 2007 οι εκπαιδευτικοί παρουσίασαν την έρευνα-δράση τους. Συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί της κάθε ομάδας παρουσίασαν τις δραστηριότητες που υλοποίησαν στις τάξεις τους, μίλησαν για την εμπειρία τους και κατέθεσαν την άποψή τους για το όλο εγχείρημα. Οι συντονιστές από την πλευρά τους παρουσίασαν την εμπειρία τους από το συντονισμό των ομάδων, δίνοντας παράλληλα ένα μικρό δείγμα του τρόπου εργασίας τους.

Εντυπώσεις εκπαιδευτικών και μαθητών

- Σύμφωνα με όσα έχουν καταγραφεί από την τελευταία ανοιχτή επιμορφωτική συνάντηση, οι εντυπώσεις των καθηγητών από τη συμμετοχή τους στην έρευνα-δράση, αφορούν στη δική τους αυτογνωσία (**«ένιωσα να ανασύρονται πτυχές του εαυτού μου που δεν γνώριζα»**), στις σχέσεις τους με τους μαθητές τους (**«βελτίωσα τις σχέσεις μου με τους μαθητές μου»**), στο ενδιαφέρον για το μάθημά τους (**«η διδασκα-**

λία μου απέκτησε ενδιαφέρον για μένα καθώς προσπαθούσα να συνδέσω το παρόν με το παρελθόν»), τη βελτίωσή τους στην εργασία τους («έμαθα να καταγράφω και να οργανώνω τη δουλειά μου»), στις δυσκολίες που αντιμετώπισαν («αντιμετώπισα δυσκολίες ως προς την ύλη και την συμπίεση με τους άλλους συναδέλφους», «το μάθημα μπορούσε να καταλήξει σε μάθημα ψυχολογίας και να ξεχαστεί το αρχικό μάθημα», «δεν είχα άνεση να διαχειριστώ το χρόνο και να οδηγήσω σε λύση μια κατάσταση»). Διαπίστωσαν βελτίωση στους μαθητές τους σε πολλούς τομείς («μάθανε για τα κίνητρα και πως επηρεάζουν τη συμπεριφορά», «διαπίστωσαν στην πράξη τη διαχρονικότητα των κινήτρων, των συναισθημάτων, των αξιών», «έμαθαν να συζητούν, να χρησιμοποιούν επιχειρήματα», «οι αδύνατοι στα Αρχαία, έγιναν οι πρωταγωνιστές στην έρευνα-δράση», «βελτιώθηκαν στην προφορική έκφραση», «δόθηκε η δυνατότητα να μιλήσουν οι μαθητές»). Το όλο εγχείρημα πάντως αξιολογήθηκε θετικά από την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών («μία ευτυχής συγκυρία στη ζωή μου», «η πιο παραγωγική ώρα της εβδομάδας»), γεγονός που δίνει κίνητρο για συνέχιση της ερευνητικής αυτής προσπάθειας.

- Τα σχόλια των μαθητών, που παρευρέθησαν στην τελευταία ανοιχτή επιμορφωτική συνάντηση, αφορούσαν τη γνωριμία με τον εαυτό τους («γνωρίσαμε τον εαυτό μας», «τελικά δεν είναι δύσκολο να γράφεις για τον εαυτό σου»), τις σχέσεις με τους καθηγητές τους («βελτίωση σχέσεων», «οι καθηγητές μας ακούνε»), τη διδασκαλία του μαθήματος («πιο ευχάριστο το μάθημα», «κατανοήσαμε την αξία των Αρχαίων»), τις δραστηριότητες («μου άρεσε το παιγνίδι ρόλων, γιατί μπήκαμε στη θέση των άλλων και των γονιών μας»), την αξία του διαλόγου («θα ήθελα να λειτουργεί έτσι και η δική μου οικογένεια»).